

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ**

**ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ**

Հետազոտության թեման՝ Սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորումը առարկայի ուսուցման ընթացքում

Առարկան՝ Հայոց լեզու և հայ գրականություն

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Անուշ Հայրապետյան

Ուսումնական հաստատություն՝ Խ. Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ հենակետային վարժարան (ավագ դպրոց)

Երևան 2022

Բովանդակություն

- Ներածություն----- էջ 3
1. Սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորումը առարկայի դասավանդման ընթացքում----- էջ 4-9
  2. Մեթոդական մաս----- էջ 10-11
  3. Եզրակացություն----- էջ 12
  4. Օգտագործված գրականության ցանկ----- էջ 13

Ներածություն

Մեր երկրում աշակերտների արժեքային համակարգի ձևավորումը ներառված է ՀՀ Հանրակրթության պետական չափորոշչում՝ որպես հենց կրթության բովանդակային բաղադրիչ:

«Արժեհամակարգ» հասկացությունը մանկավարժության մեջ ըմբռնվում է լայն իմաստով: Առավել ընդունված է այն ընկալումը, որ արժեհամակարգը մարդու բարոյական, գեղագիտական, հոգևոր, իմացական, մշակութային և էթնիկական արժեքների համախումբն է, որն անհրաժեշտ է անձի ներդաշնակ, բազմակողմանի ձևավորման և զարգացման համար:

Թեմայի արդիականությունը: Թեման արդիական է, քանի որ նոր սերնդի արժեհամակարգի ձևավորման, կրթության և դաստիարակության գործում լուրջ անելիքներ ունի հայ դպրոցը, որի նպատակն է կերտել բարոյական, ազգային արժեքներով օժտված, ազգային նկարագիր ունեցող սերունդ:

Այսօր աճող սերնդի դաստիարակության գործն ընթանում է տարբեր հանգամանքների ազդեցության ներքո՝ ժողովրդագրական, ազգային, մշակութային, ընտանեկան, կրթական, հասարակական, սոցիալական և այլն: Հաշվի առնելով բազմաթիվ այս և այլ հանգամանքներ՝ ժամանակակից մանկավարժության համար խնդիր է դառնում սովորողների ազգային գիտակցության ձևավորումը սեփական ժողովրդի պատմության ու մշակույթի հենքի վրա՝ չանտեսելով համամարդկային արժեքները:

Աշխատանքի նպատակը: Աշխատանքի նպատակն է՝ ուսումնասիրել և ներկայացնել սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորումը հայ գրականության դասաժամերին:

Առաջադրված նպատակին հասնելու համար աշխատանքում առաջադրվել են հետևյալ **խնդիրները**՝

- վերլուծել հիմնախնդրի վերաբերյալ մասնագիտական գրականություն,
- պարզաբանել արժեքային համակարգի դերը դասաժամերին,
- ներկայացվող նյութը արդունավետ օգտագործել՝ աշակերտի մեջ ձևավորելով արժեհամակարգին բնորոշ հատկանիշները,
- լուսաբանել արժեքային համակարգի ձևավորման գործընթացը և յուրացումը,
- օգտագործել ձիշտ ընտրված ուսումնական մեթոդներ՝ դասի դաստիարակչական մասը ապահովելու համար:

Սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորումը առարկայի դասավանդման ընթացքում

Արժեհամակարգի ձևավորման և նրա կայունության համար հանրակրթական բնագավառում անփոխարինելի նշանակություն ունեն բոլոր ուսումնական առարկաները, որոնց թվում, այնուամենայնիվ, մեծ է հումանիտար առարկաների դերը, հատկապես անգնահատելի է **հայոց լեզվի և հայ գրականության** դերն այս հարցում:

Արժեքների բուրգի գազաթին գտնվող ամենանվիրական ու մեծագույն արժեքը հայրենասիրությունն է, որը լավագույն կերպով մատուցվում է հայ գրականության դասերի ժամանակ:

Ներկայիս հասարակությունն արմատական փոփոխությունների մի բարդ շրջան է անցնում: Ղա էապես ազդում է երիտասարդ սերնդի մտածելակերպի, գործելակերպի, հոգեբանության և արժեքային կողմնորոշումների վրա: Նա այդ գործընթացների մասնակիցն է, այդ արժեքների ժառանգորդն ու կրողը: Նրա առջև ծառանում է նոր ժամանակի պահանջներին համապատասխան վերափոխվելու, կարողությունները զարգացնելու և իրացնելու խնդիրը:

Այսօր աճող սերնդի դաստիարակության գործն ընթանում է տարբեր հանգամանքների ազդեցության ներքո՝ ժողովրդագրական, ազգային, մշակութային, ընտանեկան, կրթական, հասարակական, սոցիալական և այլն: Հաշվի առնելով բազմաթիվ այս և այլ հանգամանքներ՝ ժամանակակից մանկավարժության համար գերխնդիր է դառնում սովորողների ազգային գիտակցության ձևավորումը սեփական ժողովրդի պատմության ու մշակույթի հենքի վրա՝ չանտեսելով համամարդկային արժեքները: Կրելով վերը նշված և այլ հանգամանքների ներգործությունը, ընտրությամբ յուրացնելով դրանց ազդեցությունը՝ աշակերտը հաղորդակցվում է հասարակական մշակույթին և ձևավորվում իբրև ստեղծագործական անհատականություն: Ընդ որում՝ կրթական տարբեր աստիճաններում աշակերտն ունենում է աշխարհի նկատմամբ վերաբերմունքի տարբեր դրսևորումներ և հարաբերություններ: Վերաբերմունքն աշխարհի նկատմամբ և հարաբերությունը աշխարհի հետ, վերաբերմունք սեփական անձի նկատմամբ և հարաբերությունն ինքն իր հետ իրականացվում են հասարակական դաստիարակության համակարգի (ուսումնական հաստատություններ, հասարակական, պետական, խորհրդակցական մարմիններ,

մանկապատանեկան կառույցներ, այլ) և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների (հեռուստատեսություն, համացանցային լրատվական միջոցներ, մամուլ) միջոցով: Կինոն, թատրոնը, հեռուստատեսությունը, համացանցը ներգործում են աշակերտի անձի վրա ոչ միայն ինքնին՝ որպես տեղեկատվության աղբյուրներ, այլ նաև որոշակի տիպարների միջոցով, որոնք դրսևորվում են այդ «տեղեկատվական աղբյուրներից հոսող» հերոսների վարքագծում: Աշակերտները, իրենց տարիքային, սեռական և անհատական առանձնահատկություններին համապատասխան, հակված են նույնացնել իրենց այս կամ այն հերոսի հետ՝ յուրացնելով նրանց վարքի ձևերը, ապրելակերպը, հագուստը, կենցաղը, կյանքի ոճը և այլն:

Աշակերտի արժեքների ձևավորման վրա ազդող գործոններից են ավանդական միջոցները, այսինքն՝ աշակերտի մեջ աշխարհի նկատմամբ վերաբերմունքի և հասարակության հետ հարաբերության, սեփական անձի նկատմամբ վերաբերմունքի ձևավորումը ընտանիքի և սոցիալական միջավայրի միջոցով:

Աշակերտի արժեքների ձևավորման վրա ազդող մյուս գործոնը տարիքայինն է, երբ սովորողի արժեքային կողմնորոշումները, արժեքային նախապատվությունները, վարքն ու բարոյահոգեբանական գծերը դրսևորվում են՝ ըստ տարիքային և կազմաբնախոսական առանձնահատկությունների: Տարիքային դաստիարակությանը բնորոշ են հակումը դեպի մշակույթի որոշակի շերտերը, կենցաղին բնորոշ արժեքների որոշակի աստիճանակարգությունը:

Սովորողի անձի արժեքների ձևավորման վրա ազդող մյուս գործոնը միջանձնային հարաբերություններն են կամ իրենց համար հեղինակավոր, երևելի մարդկանց հետ շփումները (ծնողներ, ուսուցիչներ, մեծահասակներ, ընկերներ և այլն): Բնական է, որ այդ հեղինակավոր անձինք կարող են լինել նաև աշակերտի վրա ներգործող հասարակական այս կամ այն կազմակերպությունների անդամները, դպրոցի տնօրենը, դասղեկը, ուսուցիչը և այլն: Աշակերտը նրանցից կարող է ստանալ արժեքների վերաբերյալ ինչպես դրական մոդելներ, այդպես նաև բացասական: Պետք է խոստովանել, որ բացասական մոդելները հակում ունեն ձևավորվելու ավելի արագ և անդառնալի բացասական ազդեցություն կարող են ունենալ սովորողի անձի արժեքային ճիշտ դաստիարակության վրա: Հետևաբար արժեքների դաստիարակության այս բնագավառը պահանջում է մանկավարժական խստագույն վերահսկողություն և ըստ հարկի՝ նաև միջամտություն:

Աշակերտի արժեքների ձևավորման խնդիրները լուծվում են ոչ միայն ընտանիքում, այլ նաև ուսումնական հաստատություններում՝ ուսումնադաստիարակչական գործընթացի միջոցով: Ուսուցման դաստիարակչական ներգործությունը օբյեկտիվ օրինաչափություն է, որովհետև աշակերտների համար ուսուցումը գործունեության հիմնական տեսակն է, դրա համար էլ այն կարևոր դեր է կատարում նրանց անձի ձևավորման գործում: Ուսուցման գործընթացի դաստիարակչական ներգործության հարուստ աղբյուր է բուն գործընթացի բովանդակությունը, որովհետև ընտրելով դաստիարակչական առումով հիմնական գաղափարները, օրենքները և հասկացությունները՝ ուսուցիչը հնարավորություն է ստանում առարկայական ծրագրերի բովանդակության յուրացման միջոցով աշակերտների մեջ սերմանել քաղաքական, իրավական, բարոյական, գեղագիտական, բնապահպանական և այլ գիտելիքներ ու վերաբերմունք: Կրթության բովանդակության հետ միասին ուսուցման մեթոդները ներգործում են աշակերտների ճանաչողական ունակությունների վրա՝ նրանց հնարավորություն տալով ստացած գիտելիքները կյանքում օգտագործելու ըստ նպատակի:

Արժեքային համակարգի ձևավորումը կարևորվում է նաև այն պատճառով, որ որոշակի արժեքային համակարգի հենքի վրա կառուցված գործողությունները ճանաչելի են և հետևաբար ընդունելի, քանզի դրանք սկիզբ են առնում ազգային, համամարդկային համընդհանուր սկզբունքներից, նորմերից և օրենքներից: Այս տեսանկյունից դիտարկելիս կարևոր է անհատ-քաղաքացու արժեհամակարգի ձևավորումը:

Իսկ ինչպիսի՞ արժեքային համակարգ ենք ուզում ունենալ հանրակրթական դպրոցում: Կրթությունը մարդակենտրոն գործընթաց է, ազգի հիմքը կրթությունն է և ցանկացած լավ, բարի ու արժեքավոր բան, հենց կրթության միջոցով է, որ փոխանցվում է մարդկանց, տարածվում հասարակության մեջ, դաստիարակում մատաղ սերնդին: Եվ այդ ամենը կատարվում է հենց կրթության միջոցով ու կրթության ֆոնի վրա: Կրթության առանցքը արժեհամակարգն է: Այն հիմքերի հիմքն է: Կարծում ենք, որ ցանկացած մարդու համար արժեքային համակարգն այն է, ինչ այդ մարդն ինքն իր համար արժեք է համարում: Մանկավարժը, ուսուցիչը պետք է սեփական օրինակով դաստիարակեն սանին, օրինակ ծառայեն, քանի որ օրինակի ուժը գորեղ է:

Կրթության ողնաշարը, կրթության առանցքը արժեհամակարգն է: Արժեքային համակարգի չափանիշները սահմանում են, որ դպրոցն ավարտող յուրաքանչյուր աշակերտ պետք է՝

- լինի հայրենասեր, օրինապահ, ազնիվ, մարդասեր, պատասխանատվությամբ օժտված, նախաձեռնող ու հասարակական գործուն դիրքորոշում ունեցող քաղաքացի,
- ունենա ազգային ինքնագիտակցություն,
- գիտակցի իր ժողովրդի նյութական և հոգևոր արժեքները պահպանելու անհրաժեշտությունը,
- գնահատի իր ժողովրդի արժեքներն ու ավանդույթները:

Արդյունավետ ուսուցում կազմակերպելու հիմնական խնդիրներից մեկն այն է, որ ուսումնական գործընթացում ակտիվ մասնակցություն ունենան բոլոր աշակերտները, և ոչ թե նրանց մի մասը: Իսկ դա ինքնաբերաբար լինել չի կարող, և անհրաժեշտ է, որ ուսուցիչը դասավանդման ընթացքում ստեղծի համապատասխան իրադրություն և ապահովի անհրաժեշտ պայմաններ: Անհրաժեշտ պայմաններից մեկը, թերևս առաջնայինը, այն է, որ ստեղծվեն այնպիսի դրական շարժառիթներ և բարենպաստ դրդապատճառներ, որոնք աշակերտներին կմղեն ուսումնական գործունեության: Իսկ այդ դրդապատճառները բացահայտելու համար պետք է օգտագործել թեմայի և յուրաքանչյուր դասի կրթական ներուժը:

Սովորողների արժեքների ձևավորման առումով հանրակրթության մեջ ուրույն նշանակություն ունի **հայ գրականությունը**: Այս առարկայի դասավանդման ընթացքում սովորողներին դաստիարակում ենք ուրիշների հոգևոր արժեքները ճանաչելու և գնահատելու բարոյական պատրաստակամությամբ, հղկում ենք նրանց գեղագիտական ճաշակը՝ հասնելով արժեհամակարգի լիարժեքությանն ու ներդաշնակությանը: Ընձեռվում են բազում հնարավորություններ՝ սերնդին հայրենասիրությամբ դաստիարակելու, այդ մեծագույն արժեքի նկատմամբ հարգանք ու պատկառանք դրսևորելու համար:

Ուստի 21-րդ դարի դպրոցում դաստիարակության և կրթական գործընթացի ճիշտ կազմակերպման համար շատ կարևոր են ոչ միայն համամարդկային, այլև հայրենի մշակույթի բարձրարժեք ստեղծագործությունների ուսումնասիրումն ու ուսուցումը: Այդ ստեղծագործություններում արտահայտված են մեր ժողովրդի

հոգեկերտվածքը, աշխարհընկալումը, մարդասիրական գաղափարներն ու գալիքի երազանքները:

Սովորողների անձի արժեքների ձևավորման համակարգում կարևոր նշանակություն ունեն ուսուցանվող նյութերը: Նրանց արժեհամակարգի զարգացման առումով հանրակրթության մեջ ուրույն նշանակություն ունեն ստեղծված համաաշխարհային նշանակության գրական կոթողները, որոնք ունեն սերունդ կրթելու և մարդկային հատկանիշներով նրանց դաստիարակելու հսկայական ներուժ:

Ինչպես վերևում նշվեց, արժեհամակարգի բուրգի գագաթին գտնվող մեծագույն արժեքը հայրենասիրությունն է: Հայ գրականության մեջ շատ են այնպիսի ստեղծագործություններ, որոնք հայրենասիրական դասեր են տալիս հետագա սերունդներին, և մեր պարտքն է այդ ամենը սովորողներին փոխանցել գրականության դասաժամերին:

Հայրենասիրությունը վառ կերպով արտահայտվել է մեր նշանավոր գրողների՝ Մուրացանի, Ռաֆֆու և Դ. Դեմիրճյանի պատմական վեպերում, որոնք իրենց մեջ ներառում են արժեհամակարգի դրսևորման մի անզուգական ամբողջություն: Այդ ստեղծագործություններն ընդգրկված են ավագ դպրոցի հայ գրականության ծրագրում:

Մուրացանի «Գևորգ Մարգալետունի» պատմավեպը հայրենասիրության արտահայտման վառ օրինակ է, որտեղ առկա է հայրենասիրական մեծ շունչ ու ոգի: Գլխավոր հերոսի՝ Գևորգ Մարգալետունու համար հայրենասիրությունը ամենաբարձր արժեքն է, որը ինքն անվանում է «անձնականը ընդհանուրին զոհելու քաջություն»: Պատմավեպում ոչ ոք այնքան ծանր չէր վերապրում հայրենական ողբերգությունը, որքան սպարապետ Մարգալետունին: Եվ պատահական չէ, որ Մարգալետունին ապագա սերունդներին կտակում է մարդկային առաքինությունը կազմավորող երեք կարևոր պատգամ, որոնք խորհրդանշում են հայրենիքի գոյության ու հզորության հիմքը՝ Անձնագոհություն, Միություն, Ընտանիք: Գլխավոր հերոսի համար առանձնահատուկ արժեք է համարվում նաև ընտանիքը, և նրա ուխտն էր չվերադառնալ ընտանիքի գիրկը, քանի դեռ վերջին հազարացին չի հալածվել երկրի սահմաններից:

Գրքի հեղինակը՝ Մուրացանը, իր ընթերցողներին հայրենասիրություն ու խիզախություն է ուսուցանում: Հենց դա է ստեղծագործության հիմնական

գաղափարն ու իմաստը: Բացի այդ հեղինակը վեպի միջոցով հաղորդում է իր անծայրածիր սերը հայրենիքի նկատմամբ:

Գրքի բովանդակությունը կարծես յուրօրինակ պատգամ լինի երիտասարդ սերունդներին, ովքեր պետք է դաստիարակվեն գրքի դրական հերոսների նման: Այս ստեղծագործությամբ, և հատկապես Մարգարետունու կերպարով սովորողների մեջ պետք է ձևավորվի սեփական հայրենիքը սիրելու զգացողություն, և նրանցից յուրաքանչյուրի համար պետք է հայրենիքի պաշտպանությունը լինի սուրբ և նվիրական գործ:

Րաֆֆու «Սամվել» պատմավեպի գլխավոր հերոսի՝ Սամվելի համար ևս հայրենիքը միակն է և անկրկնելին: Գլխավոր հերոսի հայրենասիրությունը սահմաններ չունի, և նրա կերպարը նույնպես պետք է ուսուցողական լինի աշակերտների համար: Նրա առջև կանգնած են երկու մեծություններ՝ ծնող և հայրենիք, երկուսն էլ՝ նույնքան սիրելի և թանկ: Սակայն հայրենիքը բացարձակ արժեք է, իսկ անձնականը՝ մասնավոր, ուստի գլխավոր հերոսը մասնավորը զոհեց հանուն ընդհանուրի՝ սպանելով ծնողներին: Րաֆֆին Սամվելի արարքը որակում է որպես «նշանավոր գործ» և շեշտում, որ դա «ապագայում օրինակ պիտի դառնար» շատերին: Սովորողների մեջ այս նշանավոր ստեղծագործությունը պետք է սերմանի սեր և նվիրվածություն սեփական հայրենիքի հանդեպ:

Երկու պատմավեպերի գլխավոր հերոսների համար էլ հայրենիքի պաշտպանությունը սուրբ է և ամեն ինչից վեր:

Ուսուցչի պարտքն է գրականության դասաժամերին ընթերցողների մեջ այս ստեղծագործություններով և հերոսների օրինակով սեր արթնացնել սեփական հայրենիքի հանդեպ և սովորողների մեջ ձևավորել հայրենասիրություն՝ որպես բարձրագույն արժեք: Սովորողները պետք է ճանաչեն հայրենիքի նվիրյալներին, և Գևորգ Մարգարետունու և Սամվելի կերպարները պետք է նրանց համար հայրենասիրության դրսևորման վառ օրինակ լինեն:

Ազգային արժեհամակարգի ձևավորման համար շատ կարևոր են նաև Վարդան Մամիկոնյանի և Վարդանանց կերպարները Դերենիկ Դեմիրճյանի «Վարդանանք» պատմավեպում, որն ընդգրկված է 11-րդ դասարանի հայ գրականության ծրագրում: Հանուն հայրենիքի նրանց մղած նվիրական ու անձնագոհ պայքարը պետք է սովորողներին փոխանցվի որպես գերագույն արժեք:

Կարծում եմ, որ այս առումով մեր պատմավեպերը խիստ արդիական են:

Մեթոդական մաս

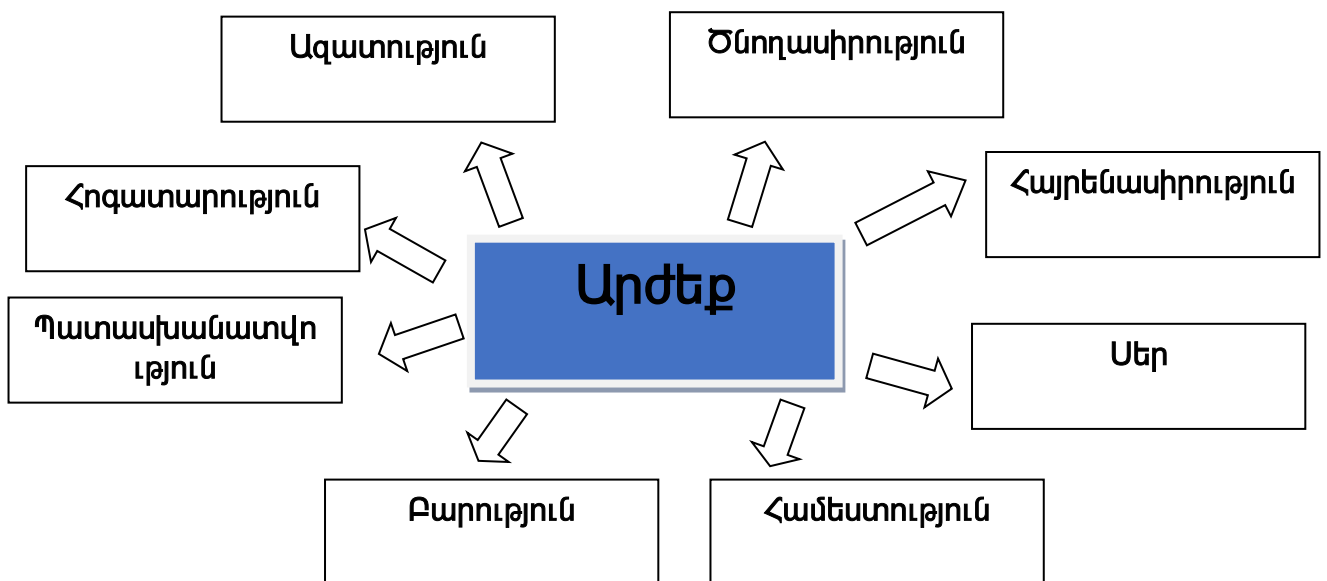
Ինչպես նշվեց, սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորմանը նպաստող լավագույն օրինակներից մեկը Րաֆֆու «Սամվել» պատմավեպն է, իսկ ավելի կոնկրետ՝ Սամվելի կերպարը համանուն վեպում:

Մեր նպատակն է, որպեսզի Սամվելի կերպարի ուսումնասիրմամբ և վերլուծմամբ սովորողների մոտ որպես բարձրագույն արժեքներ ձևավորվեն հայրենասիրություն և անձնվիրություն:

Թեմայի ուսուցման արդյունքում կունենանք հետևյալ վերջնարդյունքերը՝ սովորողները՝

- կկարողանան վերլուծել կերպարները,
- կկարողանան մեկնաբանել իրենց կարծիքը,
- նրանց մեջ կձևավորվի քննադատական մտածողություն,
- կձևավորվի ճիշտ պատկերացում արժեքային համակարգի վերաբերյալ:

Դասի ընթացքը: Դասի սկզբում «մտքերի տարափի» միջոցով փորձում ենք պարզել, թե աշակերտները որքանով են յուրացրել դասը, որից հետո գրատախտակի կենտրոնում գրում ենք «արժեք» բառը և սովորողներին հարցնում, թե ինչ արժեքներ գիտեն: Նրանք թվարկում են մի քանիսը, իսկ նրանցից մեկը գրատախտակին գրում է դրանք:

Այնուհետև հանձնարարվում է գրված արժեքներից առանձնացնել և ընդգծել նրանք, որոնց կրողը Սամվելն էր: Ապա հանձնարարվում է հիշել դեպքեր կամ իրավիճակներ, որտեղ Սամվելը դրսևորեց դրանցից յուրաքանչյուրը:

Հաջորդիվ կիրառում ենք «բանավեճի» մեթոդը, քանի որ Սամվելի կերպարը լավագույն ձևով կարելի է ուսումնասիրել այս մեթոդի օգնությամբ: Դասարանը բաժանում ենք երկու խմբի: Խմբերը ընտրում է ուսուցիչը, որպեսզի աշակերտները երկու կողմից փորձեն վերլուծել կերպարը: Այսինքն, եթե կան աշակերտներ, ովքեր կարող է արդարացնեն հերոսի արարքը, հայտնվելով մյուս խմբում, դեպքերին նայում են հակառակ տեսանկյունից և կարողանում են դեպքերը երկու կողմից քննարկել: Դա կգարգացնի նաև նրանց բանավիճելու կուլտուրան: 1-ին խումբը պետք է փորձի արդարացնել և որակել ճիշտ հերոսի արարքը՝ ծնողներին սպանելը հանուն հայրենիքի, իսկ 2-րդ խումբը պետք է մեղադրի նրան ծնողների վրա զենք բարձրացնելու համար: Քննարկման համար տրվում է 15 րոպե ժամանակ: Պետք է նշել, որ սովորողները, պահելով բանավեճին հատուկ բոլոր կանոնները, կարողանում են շատ հետաքրքիր ձևով կազմակերպել այն: Նրանք փաստերով և օրինակներով հիմնավորում են իրենց ցանկացած պնդում կամ կարծիք:

Դասն այնքանով էր արդյունավետ և հազեցած, որ ողջ դասարանը դասապրոցեսի մեջ էր ընդգրկված: Ավարտից հետո խմբերը գնահատում են միմյանց, այսինքն կատարվում է փոխադարձ գնահատում:

Դասի վերջում ամփոփվում է դասը և հանձնարարվում է տնային առաջադրանք՝ գրել փոքրիկ շարադրանք «Սամվելի կերպարի արդիականությունը» թեմայով:

Եզրակացություն

Այսպիսով, ուսումնասիրելով սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորումը առարկայի ուսուցման ընթացքում, կարող ենք եզրակացնել, որ արժեհամակարգի մեջ կուտակված է անցյալի փորձը, որի յուրացումը աշակերտների մեջ ձևավորում է հայրենասիրության, սեփական ժողովրդի պատմության, նրա ստեղծած մշակութային արժեքների, գիտական նվաճումների համար հպարտության զգացում:

Արժեհամակարգն իր մեջ պարունակում է համամարդկային հատկանիշների դրսևորման մի կուռ ամբողջություն , որը կերտում է մարդ: Իսկ մարդ-արժեք հասկացությունը որպես ամբողջական և իրական կերպար ներկայացնելու ճանապարհին վիթխարի դեր է հատկացվում գրականություն առարկային, քանի որ արժեհամակարգը ձևավորվում է **գրականության դասընթացում**, որտեղ կա աշակերտի համար անձնային նշանակություն ունեցող և ստեղծագործական համագործակցության մթնոլորտ: Արժեհամակարգը ենթադրում է կայուն ընտրովի վերաբերմունք աշխարհի և կյանքի հանդեպ :

Իսկ վերջում պարզապես կարող ենք ընդգծել այն գաղափարը, որ հանրակրթական դպրոցում գրականության դասավանդումը դուրս է գալիս սոսկ մշակույթ ուսուցանելու նեղ շրջանակից և վերածվում է սովորողների գեղագիտական, բարոյական, հոգևոր արժեհամակարգը ձևավորելու մի միջոցի, որի դերը չափազանց մեծ է:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ա. Գևորգյան, Ազգային կրթության դերն ու նշանակությունը սովորողների հայեցի դաստիարակության գործընթացում, Երևան, 2002 թ.:
2. Բաբանսկի Յու. Կ., Պորեդանուցև Գ. Ա., Աշակերտների դաստիարակությանը կոմպլեքսային մոտեցում, Երևան, 1987թ.:
3. Մուդրիկ Ա. Վ., Ղարոցականի անձը և նրա դաստիարակությունը կոլեկտիվում, Երևան, 1986 թ.:
4. Հ. Բախչինյան, Ս. Սարինյան, Հայ գրականության դասագիրք, 10-րդ դասարան, Երևան, 2009թ.